YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
15 päivänä syyskuuta 1998 *

Asiassa C-260/96,

jonka Corte d'appello di Venezia (Italia) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Ministero delle Finanze

vastaan

Spac SpA

ennakkoratkaisun perusteettoman edun palautusta koskevan yhteisön oikeuden tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat H. Ragnemalm, M. Wathelet ja R. Schintgen sekä tuomarit G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Kapteyn, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet (esittelevä tuomari), L. Sevón ja K. M. Ioannou,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

julkisasiamies: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies D. Louterman-Hubeau,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Spac SpA, edustajanaan asianajaja Claudio Toniolo, Vicenza,

— Italian hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön diplomaattisten riita-asioiden osaston osastopäällikkö professori Umberto Leanza, avustajanaan valtionasiamies Ivo M. Braguglia,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston jaostopäällikkö Catherine de Salins ja saman osaston ulkoasiainsihteeri Gautier Mignot,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään Treasury Solicitor's Departmentin virkamies Stephanie Ridley,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies Enrico Traversa,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Spac SpA:n, edustajanaan Claudio Toniolo, Italian hallituksen, asiamiehenään Ivo M. Braguglia, Ranskan hallituksen, asiamiehenään Gautier Mignot, Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen, asiamiehenään barrister Nicholas Paines, ja komission, asiamiehenään Enrico Traversa, 3.2.1998 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 26.3.1998 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Corte d'appello di Venezia on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 18.4.1996 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 24.7.1996, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen perusteettoman edun palautusta koskevan yhteisön oikeuden tulkinnasta.

2 Tämä kysymys on esitetty asiassa, jossa vastapuolina ovat Italian valtiovarainministeriö ja Spac SpA (jäljempänä Spac) ja joka koskee yhtiöiden yritysrekisteriin merkitsemisestä perittävää maksua (tassa di concessione governativa; jäljempänä rekisteröintimaksu).

3 Rekisteröintimaksusta on säädetty 26.10.1972 annetulla tasavallan presidentin asetuksella nro 641 (Gazzetta Ufficiale di Republica Italiana, jäljempänä GURI, nro 292, 11.11.1972, liite nro 3; jäljempänä asetus nro 641/72). Yhtiöiden perustamiskirjojen rekisteröimisestä kannettavan maksun määrää ja maksukausia on muutettu tämän jälkeen useasti.

4 Rekisteröintimaksua korotettiin ensinnäkin huomattavasti 19.12.1984 annetulla asetuksella (decreto-legge) nro 853 (GURI nro 347, 19.12.1984), joka on muutettu laiksi 17.2.1985 annetulla lailla nro 17 (GURI nro 41 bis, 17.2.1985) ja jossa säädetään myös, että tämä maksu on maksettava paitsi yhtiön perustamiskirjaa rekisteröitäessä, myös tämän jälkeen jokaisen kalenterivuoden kesäkuun 30. päivänä. Tämän jälkeen maksun määrää on muutettu uudelleen vuosina 1988 ja 1989.

Vuonna 1989 maksun suuruudeksi säädettiin osake- ja kommandiittiosakeyhtiöiden osalta 12 miljoonaa Italian liiraa (ITL), rajavastuuyhtiöiden osalta 3,5 miljoonaa ITL ja muiden yhteisöjen osalta 500 000 ITL.

5 Rekisteröintimaksua koskevassa, yhdistetyissä asioissa C-71/91 ja C-178/91, Ponente Carni ja Cispadana Costruzioni, 20.4.1993 antamassaan tuomiossa (Kok. 1993, s. I-1915; jäljempänä Ponente Carni -tuomio) yhteisöjen tuomioistuin totesi, että pääoman hankinnasta kannettavista välillisistä veroista 17 päivänä heinäkuuta 1969 annetun neuvoston direktiivin 69/335/ETY (EYVL L 249, s. 25) 10 artiklaa on tulkittava niin, että jollei direktiivin 12 artiklassa toisin säädetä, siinä kielletään vuosittaisen maksun kantaminen pääomayhtiöiden rekisteröinnin perusteella siitä huolimatta, että tämän maksun tuotto käytetään niiden viranomaisten toiminnan rahoittamiseen, joiden tehtäviin kuuluu kyseisen rekisterin ylläpitäminen. Yhteisöjen tuomioistuin totesi myös, että direktiivin 69/335/ETY 12 artiklaa on tulkittava niin, että tämän säännöksen 1 kohdan e alakohdassa mainittuja korvausluonteisia maksuja voivat olla korvaukset, jotka peritään vastikkeena toimista, jotka suoritetaan lain perusteella yleisen edun mukaisten tavoitteiden saavuttamiseksi, kuten pääomayhtiöiden rekisteröimisestä. Näiden maksujen määrät, jotka voivat vaihdella yhteisön oikeudellisen muodon mukaan, on laskettava kyseisestä toimesta aiheutuvien kustannusten perusteella, ja nämä kustannukset voivat olla arviomääräisiä.

6 Tämän tuomion johdosta 30.8.1993 annetulla asetuksella (decreto-legge) nro 331 (GURI nro 203, 30.8.1993), joka muutettiin laiksi 29.10.1993 annetulla lailla nro 497 (GURI nro 255, 29.10.1993), rekisteröintimaksun määräksi säädettiin 500 000 ITL kaikkien yhteisöjen osalta, ja maksun vuosittaisesta kantamisesta luovuttiin.

7 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että valtiovarainministeriö on valittanut Tribunale di Venezian tuomiosta, jolla ministeriö velvoitettiin palauttamaan Spacille sen rekisteröintimaksuina maksamat määrät sen vuoksi, että rekisteröintimaksu, sellaisena kuin sitä oli kannettu vuoteen 1993 asti, oli ristiriidassa sen tulkinnan kanssa, jonka yhteisöjen tuomioistuin oli direktiiville 69/335/ETY antanut Ponente Carni -tuomiossa. Tribunale di Venezia totesi tuomiossaan, että asiassa oli sovellettava yleistä kymmenen vuoden vanhentumisaikaa, ja hylkäsi palauttamista koskevan oikeuden menettämistä koskeneen oikeudenkäyntiväitteen, jonka ministeriö

oli esittänyt asetuksen nro 641/72 13 §:n perusteella. Tämän säännöksen mukaan "oikeus palautukseen menetetään, jos verovelvollinen ei vaadi erehdyksessä maksetun veron tai maksun palauttamista kolmen vuoden kuluessa tämän veron tai maksun maksupäivästä [— —]".

8 Valtiovarainministeriö on riitauttanut tuomion erityisesti tältä osin. Se väittää, että — toisin kuin Spac on esittänyt — rekisteröintimaksun palauttaminen kuuluu asetuksen nro 641/72 13 §:n soveltamisalaan, koska tätä säännöstä sovelletaan kaikkiin aiheettomasti maksettuihin veroihin tai maksuihin riippumatta siitä, minkä vuoksi ne on maksettu virheellisesti.

9 Ennakkoratkaisupyynnössään Corte d'appello toteaa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön viitaten, että rekisteröintimaksun suorittamiseen velvollisten yhtiöiden ne oikeudet, joita niillä on yhteisön oikeuden perusteella, turvattaisiin riittävästi, jos tämän maksun palauttamista koskeva kanne katsottaisiin perusteettoman edun palautusta koskevaksi kanteeksi, johon sovelletaan yleistä kymmenen vuoden vanhentumisaikaa. Se epäilee sitä vastoin sitä, turvataanko nämä oikeudet riittävästi, jos asiassa sovelletaan asetuksen nro 641/72 13 §:ssä säädettyä oikeuden menettämistä koskevaa määräaikaa, koska tämä määräaika on lyhyempi ja alkaa kulua riitautetun maksun suorituspäivästä ja koska sen kulumista ei voida keskeyttää.

10 Corte d'appello toteaa kuitenkin, että Corte Suprema di cassazione on katsonut 23.2.1996 antamassaan tuomiossa nro 3458, että rekisteröintimaksun palauttaminen kuuluu tämän viimeksi mainitun säännöksen soveltamisalaan, ja siten se on epäsuorasti vahvistanut sen, että tämä säännös ei ole ristiriidassa yhteisön oikeuden kanssa.

11 Corte d'appello di Venezia on tämän vuoksi lykännyt asian käsittelyä ja esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Kun kysymys on Italian tuomioistuimissa nostetusta kanteesta, jossa vaaditaan palautettavaksi sellaisten kansallisten säännösten perusteella maksettuja maksuja, jotka ovat pääoman hankinnasta kannettavista välillisistä veroista 17 päivänä heinäkuuta 1969 annetun neuvoston direktiivin 69/335/ETY — sellaisena kuin yhteisöjen tuomioistuin on sitä tulkinnut yhdistetyissä asioissa C-71/91 ja C-178/91, Ponente Carni, 20.4.1993 antamassaan tuomiossa — 10 artiklan vastaisia, onko kansallinen lainsäädäntö yhteensoveltuva tässä direktiivissä ja sen tulkintaa koskevassa oikeuskäytännössä vahvistettujen periaatteiden ja yhteisön oikeuden yleisten oikeusperiaatteiden kanssa, sellaisina kuin yhteisöjen tuomioistuin on ne vahvistanut asiassa C-208/90, Emmott, 25.7.1991 antamassaan tuomiossa (Kok. 1991, s. I-4269), kun kansallisen oikeuden mukaan tällaiseen kanteeseen ei sovelleta perusteettoman edun palauttamista koskevaa yleistä sääntelyä vaan erityissääntelyä, joka koskee aiheettomasti maksettuja veroja ja maksuja ja jonka mukaan kanne on nostettava määräajassa, joka alkaa kulua kyseisen veron tai maksun maksamisesta eikä siis siitä, kun kyseinen direktiivi on pantu asianmukaisesti täytäntöön kansallisessa oikeusjärjestyksessä?"

Ennakkoratkaisukysymyksen ensimmäinen osa

12 Komissio katsoo, että kysymyksen ensimmäinen osa koskee Italian lainsäädännön tulkintaa, minkä vuoksi kysymyksen tätä osaa ei voida sellaisenaan ottaa tutkittavaksi. Tämän vuoksi komissio ehdottaa, että kysymyksen tämä osa muotoiltaisiin uudelleen. Komission mukaan kysymyksen kohteena on se, onko yhteisön oikeuden vastaisena pidettävä sellaista kansallista lainsäädäntöä, jonka mukaan direktiivin 69/335/ETY vastaisesti kannettujen verojen ja maksujen palauttamista koskeviin kanteisiin sovelletaan sellaista preklusiivista määräaikaa, jonka taustaolettamana on valtion verotusvallan ja verovelan olemassaolo, sellaisen vanhentumisajan sijasta, jota tämän lainsäädännön mukaan sovelletaan silloin, kun veron tai maksun maksaminen on ollut aiheetonta valtion verotusvallan ja verovelan puuttumisen vuoksi.

13 On syytä todeta, että kysymyksensä ensimmäisellä osalla Corte d'appello pyytää yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisua siitä, onko yhteisön oikeuden vastaista se, että jäsenvaltio ei palauta yhteisön oikeuden vastaisesti kannettuja veroja tai maksuja sen vuoksi, että oikeus palautukseen on menetetty sellaisen kolmen vuoden pituisen kansallisen määräajan päättymisen vuoksi, jolla poiketaan yleisistä säännöksistä, joita sovelletaan perusteettoman edun palautusta koskeviin vaatimuksiin yksityisten oikeussubjektien välillä ja joiden mukainen määräaika on tätä pidempi. Corte d'appello pyytää yhteisöjen tuomioistuinta näin täsmentämään sitä oikeuskäytäntöään, jonka mukaan oikeussuojakeinoja koskevat kansalliset menettelysäännöt, joilla pyritään turvaamaan yhteisön oikeuteen perustuvat yksityisten oikeudet, eivät saa olla epäedullisempia kuin vastaavaa kansallista oikeussuojakeinoa koskevat oikeussäännöt (ks. erityisesti asia 33/76, Rewe, tuomio 16.12.1976, Kok. 1976, s. 1989 ja asia 45/76, Comet, tuomio 16.12.1976, Kok. 1976, s. 2043).

14 Näin ollen tähän kysymykseen on vastattava.

15 Spacin mukaan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön vastaista on, että jäsenvaltio säätää, ettei rekisteröintimaksun palauttamista koskeviin vaatimuksiin sovelleta perusteettoman edun palautusta koskevaa yleistä sääntelyä vaan asetuksen nro 641/72 13 §:ssä säädetyn kaltaista epäedullisempaa erityissääntelyä. Spacin mukaan ainoastaan ensimmäisellä sääntelyllä voidaan riittävästi turvata pääomayhtiöiden oikeus saada takaisin aiheettomasti maksamansa rekisteröintimaksut.

16 Huomautuksia esittäneet kolme hallitusta sitä vastoin katsovat, että jäsenvaltiolla on oikeus säätää verotuksen alalla sovellettavasta oikeuden menettämistä koskevasta määräajasta, joka poikkeaa yleisestä vanhentumisajasta, jos — kuten nyt esillä olevassa asiassa — tätä erityistä määräaikaa sovelletaan samalla tavalla sekä yhteisön oikeuteen perustuviin palautusvaatimuksiin että kansalliseen oikeuteen perustuviin palautusvaatimuksiin.

17 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on useasti todennut, kansallisten järjestelmien vertailu osoittaa, että lainvastaisesti kannettujen verojen ja maksujen riitauttamiseen tai aiheettomasti suoritettujen verojen ja maksujen palauttamiseen liittyvä ongelma ratkaistaan eri tavalla eri jäsenvaltioissa ja jopa saman jäsenvaltion sisällä kyseessä olevien eri vero- ja maksulajien mukaan. Tietyissä tapauksissa tämän tyyppisiin

riitauttamisiin tai vaatimuksiin sovelletaan laissa säädettyjä täsmällisiä muotoa ja määräaikaa koskevia edellytyksiä sekä veroviranomaisille osoitettujen valitusten että tuomioistuinmenettelyjen osalta. Muissa tapauksissa aiheettomasti suoritettujen maksujen palauttamista koskevat vaatimukset on saatettava yleisten tuomioistuinten käsiteltäviksi erityisesti perusteettoman edun palautusta koskevien kanteiden muodossa, ja kyseiset vaatimukset voidaan esittää eri pituisten määräaikojen kuluessa ja tietyissä tapauksissa yleisten vanhentumisaikojen kuluessa (ks. asia 68/79, Just, tuomio 27.2.1980, Kok. 1980, s. 501, 22 ja 23 kohta; asia 61/79, Denkavit italiana, tuomio 27.3.1980, Kok. 1980, s. 1205, 23 ja 24 kohta; asia 811/79, Ariete, tuomio 10.7.1980, Kok. 1980, s. 2545, 10 ja 11 kohta ja asia 826/79, Mireco, tuomio 10.7.1980, Kok. 1980, s. 2559, 11 ja 12 kohta).

18 Se, että kansalliset järjestelmät poikkeavat tällä tavalla toisistaan, johtuu erityisesti siitä, ettei yhteisö ole antanut säännöksiä, joilla säänneltäisiin perusteettomasti kannettujen kansallisten verojen ja maksujen palauttamista. Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tällaisessa tilanteessa kunkin jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä voidaan määrittää toimivaltaiset tuomioistuimet ja antaa menettelysäännöt sellaisia oikeussuojakeinoja varten, joilla pyritään turvaamaan yhteisön oikeuteen perustuvat oikeussubjektien oikeudet; edellytyksenä tältä osin on kuitenkin se, että nämä menettelysäännöt eivät saa olla epäedullisempia kuin ne, jotka koskevat samankaltaisia jäsenvaltion kansalliseen oikeuteen perustuvia vaatimuksia (vastaavuusperiaate), eivätkä ne saa olla sellaisia, että yhteisön oikeudessa annettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate) (ks. em. asia Rewe, tuomion 5 kohta, ja em. asia Comet, tuomion 13 ja 16 kohta sekä uudemmasta oikeuskäytännöstä asia C-312/93, Peterbroeck, tuomio 14.12.1995, Kok. 1995, s. I-4599, 12 kohta).

19 Yhteisöjen tuomioistuin on todennut tämän viimeksi mainitun periaatteen osalta, että yhteisön oikeuden mukaista on se, että oikeussuojakeinojen käyttämiselle asetetaan kohtuulliset määräajat, joilla edistetään sekä asianomaista maksuvelvollista että kyseistä viranomaista suojaavaa oikeusvarmuutta (ks. em. asia Rewe, 5 kohta, em. asia Comet, 17 ja 18 kohta, ja em. asia Denkavit italiana, 23 kohta; ks. myös asia C-261/95, Palmisani, tuomio 10.7.1997, Kok. 1997, s. I-4025, 28 kohta ja asia C-90/94, Haahr Petroleum, tuomio 17.7.1997, Kok. 1997, s. I-4085, 48 kohta). Tällaiset määräajat eivät ole sellaisia, että niillä tehtäisiin yhteisön oikeusjärjestyksessä taattujen oikeuksien käyttäminen käytännössä mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi. Tältä osin on todettava, että kansallinen kolmen vuoden preklusiivinen määräaika, joka alkaa kulua riitautetun maksun suorituspäivästä, vaikuttaa kohtuulliselta (ks. tänä samana päivänä asiassa C-231/96, Edis, annettava tuomio, s. I-4951, 35 kohta).

20 Vastaavuusperiaatteen noudattaminen edellyttää puolestaan, että riidanalaista menettelysääntöä sovelletaan samalla tavalla sekä yhteisön oikeuteen perustuviin vaatimuksiin että kansalliseen oikeuteen perustuviin vaatimuksiin, kun kysymys on saman tyyppisistä veroista tai maksuista. Tätä periaatetta ei sen sijaan voida tulkita niin, että jäsenvaltion olisi sovellettava kaikkein edullisinta sääntelyä kaikkiin yhteisön oikeuden vastaisesti kannettuja veroja ja maksuja koskeviin palautusvaatimuksiin (ks. em. asia Edis, tuomion 36 kohta).

21 Näin ollen yhteisön oikeuden vastaista ei ole se, että jäsenvaltion lainsäädännössä säädetään paitsi sellaisesta yleisestä vanhentumisajasta, jota sovelletaan yksityisten oikeussubjektien välisiin perusteettoman edun palautusta koskeviin vaatimuksiin, myös tätä vanhentumisaikaa epäedullisemmista oikaisumenettelyä ja tuomioistuinmenettelyä koskevista erityissäännöistä, joita sovelletaan verojen ja maksujen riitauttamiseen. Toisin olisi vain siinä tapauksessa, että näitä menettelysääntöjä sovellettaisiin vain niihin verojen ja maksujen palauttamista koskeviin vaatimuksiin, jotka perustuvat yhteisön oikeuteen (ks. em. asia Edis, tuomion 37 kohta).

22 Käsiteltävänä olevan asian osalta on todettava, että kyseinen kolmen vuoden määräaika ei koske pelkästään riidanalaista rekisteröintimaksua vaan kaikkia vastaavan tyyppisiä maksuja. Lisäksi Italian hallituksen esittämien tietojen mukaan, joita ei ole kiistetty, vastaavaa määräaikaa sovelletaan myös tiettyjen välillisten verojen palauttamista koskeviin vaatimuksiin. Lisäksi riidanalaisen säännöksen sanamuodosta ei ilmene, että sitä sovellettaisiin vain niihin vaatimuksiin, jotka perustuvat yhteisön oikeuteen. On myös huomattava, että — kuten julkiasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 26 kohdassa sekä asiassa Edis esittämänsä ratkaisuehdotuksen 62—64 kohdassa — Corte suprema di cassazionen oikeuskäytännön mukaan vero-oikeudellisia määräaikoja sovelletaan myös vaatimuksiin sellaisten verojen tai maksujen palauttamisesta, jotka on kannettu Italian valtiosäännön vastaisten lakien nojalla (ks. em. asia Edis, 38 kohta).

23 Ennakkoratkaisukysymyksen ensimmäiseen osaan on näin ollen vastattava, että yhteisön oikeuden vastaista ei ole se, että jäsenvaltio ei palauta yhteisön oikeuden vastaisesti kannettuja veroja tai maksuja sen vuoksi, että oikeus palautukseen on menetetty sellaisen kolmen vuoden pituisen kansallisen määräajan päättymisen vuoksi, jolla poiketaan yleisistä säännöksistä, joita sovelletaan perusteettoman edun

palautusta koskeviin vaatimuksiin yksityisten oikeussubjektien välillä ja joiden mukainen määräaika on tätä pidempi, jos tätä preklusiivista määräaikaa sovelletaan samalla tavalla sekä yhteisön oikeuteen perustuviin verojen ja maksujen palauttamisvaatimuksiin että kansalliseen lainsäädäntöön perustuviin vastaaviin vaatimuksiin.

Ennakkoratkaisukysymyksen toinen osa

24 Kysymyksensä toisella osalla kansallinen tuomioistuin haluaa kysyä yhteisöjen tuomioistuimelta, onko yhteisön oikeuden vastaista se, että jäsenvaltio ei palauta direktiivin vastaisesti kannettuja veroja tai maksuja sen vuoksi, että oikeus palautukseen on menetetty sellaisen kansallisen määräajan päättymisen vuoksi, joka alkaa kulua kyseisen veron tai maksun maksamispäivästä, vaikka kyseisenä päivänä direktiiviä ei ollut vielä pantu asianmukaisesti täytäntöön kansallisessa oikeudessa.

25 Ne kolme hallitusta, jotka ovat esittäneet tässä asiassa huomautuksensa, ehdottavat — toisin kuin Spac — tähän kysymykseen vastattavan kieltävästi. Nämä hallitukset katsovat, että jäsenvaltiolla on oikeus vedota nyt kyseessä olevan määräajan kaltaiseen kansalliseen preklusiiviseen määräaikaan, kun tämä määräaika täyttää edellä mainituissa asioissa Rewe ja Comet annetuissa tuomioissa määritellyt edellytykset. Näiden hallitusten mukaan edellä mainitussa asiassa Emmott annettua tuomiota on tulkittava siihen liittyneiden erityisolosuhteiden valossa, minkä yhteisöjen tuomioistuin on vahvistanut asiassa C-338/91, Steenhorst-Neerings, 27.10.1993 antamassaan tuomiossa (Kok. 1993, s. I-5475) ja asiassa C-410/92, Johnson, 6.12.1994 antamassaan tuomiossa (Kok. 1994, s. I-5483).

26 Komissio väitti nyt esillä olevassa asiassa aluksi, että edellä mainitut, asioissa Steenhorst-Neerings ja Johnson annetut tuomiot liittyivät sellaisiin vaatimuksiin, jotka koskivat perusteettomasti myöntämättä jätettyjä sosiaalietuuksia, ja että tämän vuoksi niillä ei ole merkitystä nyt esillä olevassa asiassa. Komissio katsoi, että Emmott-tuomiossa annettua ratkaisua on sovellettava yhteisön oikeuden vastaisesti kannettujen verojen ja maksujen palauttamista koskeviin vaatimuksiin, koska muuten jäsenvaltio hyötyisi siitä, ettei se ole noudattanut yhteisön oikeutta.

Suullisessa käsittelyssä komissio on kuitenkin luopunut tästä näkemyksestään ja myöntänyt, että kun otetaan huomioon asiassa C-188/95, Fantask ym., 2.12.1997 annettu tuomio (Kok. 1997, s. I-6783), tätä näkemystä on pidettävä virheellisenä.

27 Ennakkoratkaisukysymyksen ensimmäiseen osaan annetusta vastauksesta ilmenee, että yhteisön oikeuden vastaista ei periaatteessa ole se, että jäsenvaltio hylkää yhteisön oikeuden vastaisesti kannettujen verojen tai maksujen palauttamista koskevan vaatimuksen vetoamalla kolmen vuoden kansalliseen määräaikaan, jonka laiminlyönnistä seuraa takaisinsaantioikeuden menettäminen.

28 On tosin totta, että edellä mainitussa asiassa Emmott antamansa tuomion 23 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin totesi, että ennen kuin direktiivin vastaisesti toimiva jäsenvaltio on asianmukaisesti saattanut direktiivin osaksi kansallista oikeusjärjestystään, sillä ei ole oikeutta vedota siihen, että oikeudenkäynti, jonka yksityinen oikeussubjekti on saattanut vireille sitä vastaan turvatakseen tämän direktiivin säännösten mukaiset oikeutensa, on saatettu vireille liian myöhään ja että kyseinen määräaika voi alkaa vasta siitä ajankohdasta, kun direktiivi on asianmukaisesti saatettu osaksi kansallista oikeusjärjestystä.

29 On kuitenkin huomattava, että — kuten edellä mainitussa asiassa Johnson annetun tuomion 26 kohdassa on todettu — edellä mainitussa asiassa Steenhorst-Neerings annetusta tuomiosta ilmenee, että Emmott-tuomiossa tehty ratkaisu oli perusteltavissa juuri tuon asian erityisillä olosuhteilla, koska pääasian muutoksenhakija menetti määräajan laiminlyömisen vuoksi kokonaan mahdollisuuden vedota yhteisön direktiiviin perustuvaan oikeuteensa tasa-arvoiseen kohteluun (ks. myös em. asia Haahr Petroleum, tuomion 52 kohta ja yhdistetyt asiat C-114/95 ja C-115/95, Texaco ja Olieselskabet Danmark, tuomio 17.7.1997, Kok. 1997, s. I-4263, 48 kohta).

30 Yhteisöjen tuomioistuin on siksi todennut edellä mainitussa asiassa Fantask ym. antamassaan tuomiossa, että yhteisön oikeuden vastaista ei ole se, että jäsenvaltio, joka ei ole pannut asianmukaisesti täytäntöön direktiiviä 69/335/ETY, hylkää direktiivin vastaisesti kannettujen verojen tai maksujen palauttamista koskevat vaatimukset vetoamalla kansalliseen viiden vuoden vanhentumisaikaan, joka alkaa kulua verojen tai maksujen eräpäivästä (ks. myös em. asia Edis, tuomion 47 kohta).

31 Lisäksi asiakirja-aineiston ja suullisessa käsittelyssä käytyjen keskustelujen perusteella ei vaikuta siltä, että Spac olisi menettänyt Italian viranomaisten toiminnan ja riidanalaisen määräajan vuoksi täysin mahdollisuutensa vedota oikeuksiinsa kansallisissa tuomioistuimissa, eli on katsottava, että tämä asia poikkeaa olosuhteiltaan asiasta Emmott.

32 Ennakkoratkaisukysymyksen toiseen osaan on näin ollen vastattava, että pääasiassa vallitsevan kaltaisissa olosuhteissa yhteisön oikeuden vastaista ei ole se, että jäsenvaltio ei palauta direktiivin vastaisesti kannettuja veroja tai maksuja sen vuoksi, että oikeus palautukseen on menetetty sellaisen kansallisen määräajan päättymisen vuoksi, joka alkaa kulua kyseisten verojen tai maksujen maksamispäivästä, ja näin on siitä riippumatta, onko direktiivi pantu asianmukaisesti täytäntöön kyseisenä ajankohtana.

Oikeudenkäyntikulut

33 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Italian, Ranskan ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Corte d'appello di Venezian 18.4.1996 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

1) Yhteisön oikeuden vastaista ei ole se, että jäsenvaltio ei palauta yhteisön oikeuden vastaisesti kannettuja veroja tai maksuja sen vuoksi, että oikeus

palautukseen on menetetty sellaisen kolmen vuoden pituisen kansallisen määräajan päättymisen vuoksi, jolla poiketaan yleisistä säännöksistä, joita sovelletaan perusteettoman edun palautusta koskeviin vaatimuksiin yksityisten oikeussubjektien välillä ja joiden mukainen määräaika on tätä pidempi, jos tätä preklusiivista määräaikaa sovelletaan samalla tavalla sekä yhteisön oikeuteen perustuviin verojen ja maksujen palauttamisvaatimuksiin että kansalliseen lainsäädäntöön perustuviin vastaaviin vaatimuksiin.

2) Pääasiassa vallitsevan kaltaisissa olosuhteissa yhteisön oikeuden vastaista ei ole se, että jäsenvaltio ei palauta direktiivin vastaisesti kannettuja veroja tai maksuja sen vuoksi, että oikeus palautukseen on menetetty sellaisen kansallisen määräajan päättymisen vuoksi, joka alkaa kulua kyseisten verojen tai maksujen maksamispäivästä, ja näin on siitä riippumatta, onko direktiivi pantu asianmukaisesti täytäntöön kyseisenä ajankohtana.

Rodríguez Iglesias Ragnemalm Wathelet

Schintgen Mancini Moitinho de Almeida

Kapteyn Edward Puissochet

Sevón Ioannou

Julistettiin Luxemburgissa 15 päivänä syyskuuta 1998.

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias

kirjaaja presidentti